

2024-
2026

KOMMUNERNAS KLIMATLÖFTEN

17. Vi ställer krav i upphandling för transportdelen i nya avtal. Det innebär att kommunen ställer miljö- och klimatkrav i alla avtal där transporter upphandlas, exempelvis postleveranser och avfallstransporter. Kommunen ställer också miljökrav i mer än 50 procent av upphandlingar av varor och tjänster som kräver omfattande transportarbete, exempelvis matleveranser, städ- och kontorsmaterial och parkeringsövervakning.

Detta stödmaterial är framtaget juli 2025

Inledning/bakgrund till löftet

Kommuner och regioner upphandlar varje år varor och tjänster till ett värde av 700 miljarder kronor enligt Upphandlingsmyndigheten. Exakt hur stor del av detta som rör transporter är svårt att uppskatta, men klart är att det offentliga tillsammans är att betrakta som stora inköpare av transporter som görs såväl med personbilar, bussar, lastbilar och andra kommersiella fordon. Det har därför stor betydelse att kommuner ställer klimatkrav i sina upphandlingar.

Löftet innebär att kommuner ska ställa klimatkrav för transporter i sina nya upphandlingar. För rena transportupphandlingar ska sådana krav ställas i samtliga nya upphandlingar, och för upphandlingar av varor och tjänster där transporter ingår ska det göras i minst 50 % av fallen.

Med klimatkrav avses krav kopplat till transporternas klimatpåverkan eller specifika krav för användning av utpekade fossilfria alternativ, såsom elfordon och biogas. Krav på exempelvis euroklasser och eco-driving kan förvisso spela roll men är snarare att betrakta som hygienfaktorer.

Hur kraven formuleras kan skilja sig åt, men som understryks i en vägledning från Biodriv Öst (se tips på material nedan) innebär teknikneutrala krav om klimatminskning oftast att det företagsekonomiskt sett billigaste alternativet premieras, vilket är HVO100 eller RME100. Vill man som kommun premiera el- och biogasfordon bör detta särskilt kravställas eller premieras i upphandlingen. Enligt samma vägledning bör man heller inte följa Upphandlingsmyndighetens generella vägledning om man inte bara vill ha de billigaste förnybara drivmedlen.

Gällande personbilar bör kravet i första hand vara att endast el- eller biogasfordon får användas. Om detta inte är möjligt bör kravet vara att enbart fossilfria drivmedel får användas, vilket även öppnar upp för HVO100 och etanol (ett särskilt stöddokument om inköp och leasing av bilar finns kopplat till Klimatlöfte 16).

När det gäller tyngre fordon varierar utbudet på tekniksidan mellan olika typer av fordon. Utgångspunkten bör vara att ställa krav som innebär att en så stor del av transporterna som möjligt kan utföras med el- och biogasfordon. Mellan dessa två bör el väljas i första hand om det rör sig om en transport där el lämpar sig väl. Biogasen är en begränsad resurs och gör större nytta i transportsegment som är svårare att elektrifiera. Transporter som inte kan utföras med el eller biogas bör utföras med andra förnybara drivmedel (alltså HVO100 eller RME100).

Hur kommer vi i gång?

- **Informera förvaltningar och verksamheter** om klimatlöftet och vad det innebär. Se till att de som är ansvariga för upphandlingar är införstådda med klimatlöfte 17 och att krav ska ställas i avtal där transporter upphandlas.

- **Ta fram en lista** för vilka upphandlingar som kommer de närmaste åren så att ni har tid att planera och förbereda er.
- **Identifiera och beskriv upphandlingskraven.** Upphandlingskraven kan exempelvis omfatta krav på drivlinor och fordonstyper (prioritetsordning: elfordon, biogas, vätgas och i undantagsfall HVO). Krav på att elen ska vara förnybar och/eller miljömärkt. Krav kan även ställas på att ruttoptimering för att minska de totala körsträckorna, krav på bullernivåer eller ange att maximal mängd CO₂ per kilometer.
- **Formulera tydliga krav i förfrågningsunderlag.** Beskriv vilka klimatkrav som ska gälla i varje aktuell upphandling.
- **Se över upphandlingsrutiner.** Säkerställ att alla nya upphandlingar, inköp och avtal som rör transporter följer rutinerna.
- **Följ upp.** Begär intyg på att leverantören uppfyller de krav som ställts. Exempelvis intyg på att en viss mängd av ett visst bränsle har köpts in eller redovisning av utsläpp under avtalsperioden.

Tips och fördjupning

- **Biodriv Öst** har tagit fram en upphandlingsvägledning för transporter där bra tips på kravspecifikationer ges. [Vägledning för klimatsmart offentlig upphandling av fordon och transporter](#)
- **Upphandlingsmyndigheten** har tagit fram hållbarhetskriterier för transporter samt sammanställt information om lagar och regler kring inköp av hållbara transporter. Läs mer och inspireras här: <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/miljomassigt-hallbar-upphandling/upphandla-med-hansyn-till-klimatet/upphandla-fordon-och-transporter-med-mindre-klimatpaverkan/>
- **Bra Miljöval** har märkningar för transporter. Godstransporter märkta med Bra Miljöval har låg klimatpåverkan, låga hälso- och miljöfarliga utsläpp samtidigt som förarna har goda arbetsvillkor. Lokala godstransporter omfattar exempelvis distribution, bud och hantering av återvinning och restavfall. Läs mer om kraven som ställs på transporter märkta med Bra miljöval <https://www.bramiljoval.se/omraden/lokala-godstransporter/>
- **Fair transport** är en tredjepartsgranskad hållbarhetscertifiering av godstransporter på väg. Certifieringen innebär att transporterna utförs enlighet med goda arbetsvillkor, ökad trafiksäkerhet och ett ständigt arbete för lägre utsläpp och minskad klimatpåverkan. Läs mer om Fair transport <https://fairtransport.se/om-fair-transport/>

Transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges utsläpp av koldioxid där vägtransporter utgör majoriteten. Till 2030 ska utsläppen från inrikes transporter minska med 70 procent. För att uppnå det målet krävs både mer energieffektiva fordon och transporttjänster och en övergång till el eller andra förnybara och fossilfria bränslen. Miljöanpassade transporter ger även andra fördelar, som renare luft i städer och minskat buller. Genom att ställa klimatkrav på exempelvis däck kan både bränsleförbrukningen och ljudnivåerna från trafiken minska¹. Dessutom har kommunen en viktig roll i att föregå med gott exempel. Genom att ställa krav i linje med miljölagstiftning och nationella mål stärker kommunen sin trovärdighet och visar att de tar ansvar för en hållbar utveckling.

Att ställa miljö- och klimatkrav i upphandling är ett effektivt sätt för kommunen att minska sina utsläpp och påverka marknaden i en positiv riktning. I och med att kommunen köper in och upphandlar en stor mängd varor och tjänster kan kommunen genom sina krav både tydliggöra sina ambitioner och driva på utvecklingen av mer hållbara lösningar. Miljö- och klimatinriktade upphandlingskrav signalerar till leverantörer vad som förväntas och kan på sikt bidra till att transportleverantörer erbjuder mer hållbara lösningar.

Det finns olika infallsvinklar på upphandlingskrav på transporter som kan delas in i *teknikkra* eller *funktionskrav*.

Teknikkrav innebär att man ställer specifika krav på att transporter ska genomföras på ett visst sätt med en viss teknik, exempelvis elfordon. Funktionskrav anger i stället ett resultat eller funktion som ska uppnås utan att specificera för leverantören hur det ska uppnås, exempelvis att fordonet inte får släppa ut mer än X gram CO₂ per kilometer². Krav som ruttoptimering för att minska körsträckorna och effektivisera transporten, ecodrivning, krav på elfordon med mera är exempel på teknikkrav där man har specificerat på vilket sätt man vill att transportleverantören ska uppnå klimat- och miljömålen i upphandlingen. Motsvarande effekt eller funktion kan uppnås av att ange funktionskrav i stället och låta leverantören själv välja teknik och tillvägagångssätt för att nå upp till kraven.

Alla avtal som på något sätt involverar transporter ska omfatta miljö- och klimatkrav. Det här innebär att när kommunen ska upphandla exempelvis matleveranser, avfallstransporter eller en övervakningstjänst som involverar fordonstransport ska miljö- och klimatkrav ställas. För inspiration kring kravställning, se Upphandlingsmyndighetens spjutspetsnivå eller Bra miljöval för transporter.

Skapa incitament till ytterligare minskningar. I samband med upphandlingen kan man skriva in att om de ställda kraven uppnås och leverantören dessutom kan redovisa att ytterligare utsläppsminskningar har skett kan en bonus utgå till leverantören. Exempelvis om leverantören under avtalsperioden minskar sitt utsläpp av koldioxidekvivalenter per till exempel tonkilometer med X% justeras ersättningen nästkommande år så att ersättningen blir Y% högre än offererad ersättning.

När det gäller elektrifieringen av transportsektorn har kommunen en viktig roll i att påverka utvecklingen i positiv riktning, därav rekommenderas kommuner att där det är möjligt att ställa krav på elektrifierade transporter.

Kommenterad [HL1]: Skippa?

Kommenterad [AR2R1]: ja

Kommenterad [HL3]: Skippa?

Kommenterad [AR4R3]: ja

¹ Upphandlingsmyndigheten, 2025. <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/miljomassigt-hallbar-upphandling/upphandla-med-hansyn-till-klimatet/upphandla-fordon-och-transporter-med-mindre-klimatpaverkan/>

² Eller annan enhet som är lämplig för tjänsten (tonkm, paket, med mera)